

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ
Π/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄

Ταχ. Δ/ση: Ανδρέα Παπανδρέου 37
Τ.Κ. – Πόλη: 15180 Μαρούσι
Ιστοσελίδα: www.minedu.gov.gr
Πληροφορίες: Α. Πασχαλίδου
Β. Πελώνη
Τηλέφωνο: 210-3443422
210-3442238

Βαθμός Ασφαλείας:
Να διατηρηθεί μέχρι:
Βαθ. Προτεραιότητας:

Αθήνα, 17-09-2019
Αρ. Πρωτ. 144089/Δ2

ΠΡΟΣ:

- Περιφερειακές Δ/νσεις Εκπ/σης
- Συντονιστές Εκπ/κού Έργου Δ.Ε. (μέσω των Περιφερειακών Δ/νσεων Εκπ/σης)
- Διευθύνσεις Δ/θμιας Εκπ/σης
- Γενικά Λύκεια (μέσω των Δ/νσεων Δ/θμιας Εκπ/σης)

ΚΟΙΝ.:

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
info@iep.edu.gr

ΘΕΜΑ: Διαχείριση διδακτέας-εξεταστέας ύλης της Κοινωνιολογίας και της Ιστορίας της Γ΄ τάξης Ημερησίου Γενικού Λυκείου και Γ΄ και Δ΄ τάξεων Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020

Σχετ.: Το με αρ. πρωτ. εισ. Υ.ΠΑΙ.Θ. 83113/24-05-2019 έγγραφο

Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (πράξη 13/04-04-2019 του Δ.Σ, 3^η Ανακοίνωση 24-05-2019) σας αποστέλλουμε τις παρακάτω οδηγίες για τη διαχείριση της διδακτέας-εξεταστέας ύλης των πανελλαδικώς εξεταζόμενων μαθημάτων «Κοινωνιολογία» και «Ιστορία» της Γ΄ τάξης ημερησίου Γενικού Λυκείου, Γ΄ και Δ΄ τάξεων εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2019-2020.

I. Κοινωνιολογία

Κατά το σχολικό έτος 2019-2020 για το πανελλαδικά εξεταζόμενο μάθημα της Κοινωνιολογίας στη Γ΄ Λυκείου θα χρησιμοποιηθεί το διδακτικό πακέτο του μαθήματος της Κοινωνιολογίας Γ΄ Λυκείου των κ.κ. Κασιμάτη, Παπαϊωάννου, Γεωργούλα και Πράνταλου.

Συγκεκριμένα, το διδακτικό πακέτο περιλαμβάνει:

α. το Βιβλίο του Μαθητή,

- β. το Τετράδιο Εργασίας και Έρευνας του Μαθητή (Τ.Ε.Ε.Μ.) και
γ. το Βιβλίο του Καθηγητή.

Η διδακτέα-εξεταστέα ύλη του πανελλαδικά εξεταζόμενου μαθήματος της Κοινωνιολογίας περιλαμβάνεται στο «Βιβλίο Μαθητή».

Σημειώνεται ότι τα ένθετα - παραθέματα, οι πίνακες, τα μικρά ένθετα κείμενα σε πλαίσιο, οι στατιστικοί πίνακες, τα διαγράμματα, οι πηγές, το φωτογραφικό υλικό που εμπεριέχονται στο Βιβλίο Μαθητή, μπορούν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό για πρόσθετη πληροφόρηση των μαθητών, επεξεργασία και διασαφήνιση βασικών εννοιών, αλλά δεν εξετάζονται.

Το Τετράδιο Εργασίας και Έρευνας του Μαθητή (Τ.Ε.Ε.Μ.), το οποίο θα διανεμηθεί μπορεί να χρησιμοποιηθεί υποστηρικτικά από εκπαιδευτικούς, μαθητές και μαθήτριες για την εμπέδωση της διδακτέας-εξεταστέας ύλης, όπως αυτή έχει οριστεί.

Επίσης, το «Βιβλίο του Καθηγητή», το οποίο είναι προσβάσιμο και μέσω του Ψηφιακού Σχολείου διατίθεται ψηφιακά, αποτελεί χρήσιμο εργαλείο διδασκαλίας καθώς περιλαμβάνει οδηγίες διδακτικής προσέγγισης των ενοτήτων των κεφαλαίων και ενισχυτικό υλικό υποστήριξης για τη διδασκαλία της ορισθείσας ως διδακτέας-εξεταστέας ύλης.

II. Ιστορία

Για τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας θα αξιοποιηθεί το βιβλίο: Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ' Γενικού Λυκείου της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών

Ως βασικές τροποποιήσεις προτείνονται: α) η θεματική διεύρυνση της διδακτέας ύλης, β) η συστηματική αξιοποίηση σωμαίων ιστορικών πηγών σε ψηφιακή μορφή: Τα Κριτήρια αξιολόγησης του ΚΕΕ για την Ιστορία της Γ' Λυκείου, το υλικό του ΚΕΓ για τη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία (στους «Ψηφιακούς πόρους για την ελληνική γλώσσα», στην ενότητα «Ιστορία και Λογοτεχνία») και τα συμβατά με τη διδακτέα ύλη ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα του «Φωτόδεντρου» και γ) η έμφαση στην ιστορική μεθοδολογική διάσταση της επεξεργασίας των πηγών, στην κατανόηση της τυπολογίας τους, στην ένταξη των ιστοριογραφικών κειμένων σε συγκεκριμένο πλαίσιο και στην εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τα μεθοδολογικά εργαλεία της επιστήμης της Ιστορίας.

Προτείνεται να αξιοποιηθούν δύο (2) από τις έξι (6) διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως αποκλειστικά στην επεξεργασία των ιστορικών πηγών.

Για την αξιολόγηση των μαθητών/-τριών προτείνεται συνδυασμός της ισχύουσας διαδικασίας αξιολόγησης με την παράλληλη εισαγωγή της προαναφερόμενης προσέγγισης στην επεξεργασία των ιστορικών πηγών, με μεγαλύτερη έμφαση στην ιστορική μεθοδολογία και στην εισαγωγή πρακτικών διερευνητικής μάθησης.

Προτείνεται από τις περίπου 120 ώρες διδασκαλίας του μαθήματος, οι **40 ώρες να διατεθούν στην επεξεργασία των ιστορικών πηγών.**

Ειδικότερα για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες προτείνονται τα ακόλουθα:

- Στις δραστηριότητες για την επεξεργασία ιστορικών πηγών είναι σημαντικό να αποφεύγεται η απλή παράθεση ή ο συνδυασμός πληροφοριών, καθώς απέχει από την πρακτική της εξοικείωσης με την ιστορική μεθοδολογία, κατά την οποία είναι αναγκαία η γνώση της σκοπιμότητας, της αξιοπιστίας και του είδους του κειμένου ή της «σχολής σκέψης» που εκπροσωπεί, η επίγνωση εν τέλει της ίδιας της «ιστορικότητας» της πηγής.
- Την παραπάνω σκοπιμότητα εξυπηρετεί η επισήμανση από τον/την διδάσκοντα/ουσα ορισμένων βασικών εισαγωγικών πληροφοριών για κάθε ιστορικό παράθεμα. **Η εκάστοτε ιστορική πηγή προτείνεται να εντάσσεται σε ένα στοιχειώδες ιστορικό ή ιστοριογραφικό πλαίσιο** (εξοικείωση με τη βασική τυπολογία των ιστορικών πηγών, όπως η βασική διάκριση άμεσων/έμμεσων πηγών και η στοιχειώδης εξοικείωση με τα γνωρίσματα επιμέρους ιστοριογραφικών σχολών κατά την επεξεργασία παραθεμάτων που προέρχονται από ιστορικές μελέτες).
- Η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών αποτελεί προτεραιότητα των ιστορικών στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το παρελθόν και να το καταστήσουν ιστορικό. Στην ίδια κατεύθυνση, η χρήση των ιστορικών πηγών στη σχολική τάξη, με την αξιοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μελέτης, επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των μαθητών σε διαδικασίες διερεύνησης και οικοδόμησης της ιστορικής γνώσης. Ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει στοιχεία για το προς διερεύνηση ζήτημα, να διακρίνει επιμέρους πτυχές, να καταγράψει τρόπους επικοινωνίας του παρελθόντος, να κατανοήσει αιτιώδεις σχέσεις στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου, να συνειδητοποιήσει την πολυπλοκότητα του ιστορικού παρελθόντος. Η διαδικασία ανατροφοδότησης επιτρέπει την αναζήτηση απαντήσεων με την ενεργό εμπλοκή του/της μαθητή/-τριας.
- Θεμελιώδης στόχος είναι η **διαφοροποίηση των ιστορικών πηγών από το απλό πληροφοριακό υλικό** μέσω α) της ένταξης της πηγής σε συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο, β) της διερεύνησης των συνθηκών δημιουργίας της, γ) της κατανόησης του ρόλου της μαρτυρίας και κατάταξής της (πρωτογενής/δευτερογενής πηγή, είδος/τύπος πηγής), δ) της αξιολόγησής της (π.χ. ο βαθμός αντιπροσωπευτικότητάς της σε σχέση με την εποχή της ή η επιρροή που άσκησε).
- Με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία προσεγγίζονται, εκτός των γραπτών πηγών, και τεκμήρια του παρελθόντος. «Κείμενα» αποτελούν και οι φωτογραφίες, οι αφίσες, τα κινηματογραφικά φιλμ, οι προφορικές μαρτυρίες, οτιδήποτε μπορεί να δώσει πληροφορίες για το παρελθόν. Για την αξιοποίηση των τεκμηρίων αυτών ισχύουν βεβαίως οι γενικοί άξονες που ισχύουν για τις γραπτές ιστορικές πηγές, ωστόσο, ανάλογα με τη μορφή τους, είναι απαραίτητο να εξειδικεύονται οι ερωτήσεις ώστε να αναδεικνύονται περισσότερες πλευρές του συγκεκριμένου τεκμηρίου. Υποδεικνύεται η κατά το δυνατόν πολυπρισματική προσέγγιση μέσα από διαφορετικούς τύπους ιστορικών πηγών. Διαβάζουμε, ταξινομούμε, διασταυρώνουμε και ερμηνεύουμε τις πηγές. Τέλος, μερικές φορές, τις αξιοποιούμε για τη συγκρότηση ιστορικής αφήγησης. Προτείνεται η μελέτη και σχολιασμός εικονογραφικού υλικού, βασισμένη σε παρατήρηση εικόνων, συνδυαστικά και με την επεξεργασία γραπτών ιστορικών πηγών. Με αυτήν την προσέγγιση επιδιώκεται η διερεύνηση πτυχών ενός κοινωνικού ή πολιτικού

φαινομένου με αξιοποίηση πολυτροπικού εκπαιδευτικού υλικού (γραπτές μαρτυρίες, εικόνες, χάρτης, ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό).

- Ως προς τη διδακτική αξιοποίηση του ψηφιακού υλικού των Μαθησιακών Αντικειμένων (ΜΑ) του ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟΥ επισημαίνεται ότι **μπορούν να λειτουργήσουν ως ολοκληρωμένα υποδείγματα για την επεξεργασία και άλλου υλικού**. Η συλλογή Μαθησιακών Αντικειμένων της Ιστορίας υποδιαιρείται σε υποσυλλογές, σύμφωνα με διακριτές ιστορικές περιόδους, μία από τις οποίες παρέχει υλικό προς αξιοποίηση για τη Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία του 19ου και 20ου αιώνα: Η διαδικτυακή εφαρμογή των ΜΑ του “Φωτόδεντρου” επιτρέπει την διδακτική αξιοποίηση της επεξεργασίας των πηγών τόσο σε σχέση με την ερευνητική διαδικασία όσο και σε σχέση με την τεκμηρίωση των υπό διαπραγμάτευση ιστορικών ζητημάτων. Η επεξεργασία των πηγών οργανώνεται στο πλαίσιο μιας διερευνητικής διαδικασίας. Η συγκεκριμένη διδακτική δραστηριότητα διαμορφώνει ένα φιλικό και χρηστικό περιβάλλον διερευνητικής μάθησης, στο οποίο ευνοείται η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα Μαθησιακού Αντικειμένου προς αξιοποίηση είναι το ακόλουθο: «Μαρτυρίες από την Έξοδο των προσφύγων» [το προσφυγικό ζήτημα μετά το 1922]

- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Διερευνητική δραστηριότητα ανάγνωσης ιστορικών πηγών για την Έξοδο των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, με την αξιοποίηση προφορικών μαρτυριών, στην προοπτική καλλιέργειας δεξιοτήτων διερευνητικής μάθησης και οικοδόμησης της ιστορικής γνώσης.
- ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ: Η ανάγνωση ιστορικών πηγών για την Έξοδο των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, με την αξιοποίηση προφορικών μαρτυριών αποτελεί αυτόνομο Μαθησιακό Αντικείμενο, το οποίο προσομοιώνει τον τρόπο εργασίας των ιστορικών στο πλαίσιο της γνωστικής μαθητείας. Η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών αποτελεί προτεραιότητα των ιστορικών στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το παρελθόν και να το καταστήσουν ιστορικό. Στην ίδια κατεύθυνση, η χρήση των ιστορικών πηγών στη σχολική τάξη, με την αξιοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων μελέτης, επιτρέπει την άμεση συμμετοχή των μαθητών σε διαδικασίες διερεύνησης και οικοδόμησης της ιστορικής γνώσης. Ο μαθητής έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει στοιχεία για την Έξοδο των προσφύγων, να διακρίνει επιμέρους περιοχές αναχώρησης, να καταγράψει τις ενέργειες των προσφύγων και τα αντικείμενα που παίρνουν μαζί τους, να κατανοήσει αιτιώδεις σχέσεις στο πλαίσιο της περιόδου, να εμπλακεί με την πολυπλοκότητα του ιστορικού παρελθόντος, και να διαμορφώσει την προσωπική του ιστορική αφήγηση. Η διαδικασία ανατροφοδότησης επιτρέπει την εκ νέου διαμόρφωση των απαντήσεων με τις αλλαγές που κρίνονται απαραίτητες, με την ενεργό εμπλοκή τόσο του μαθητή όσο και του εκπαιδευτικού».
- Επιπρόσθετα προτείνονται μερικά **ενδεικτικά παραδείγματα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων: α) η δομημένη συζήτηση γύρω από ένα επίμαχο ιστορικό γεγονός ή φαινόμενο και β) η παραγωγή από τους/τις μαθητές/μαθήτριες σύντομων εικονιστικών/κειμενικών αφηγημάτων.**

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1.ΥΛΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΑΠΟ «ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ » ΤΟΥ ΚΕΕ (ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ):

<http://www.kee.gr/html/themata.php?&ID=125>

2.ΥΛΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΟΥ ΚΕΓ ΣΤΟΥΣ «ΨΗΦΙΑΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» («ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ», ΣΕΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ) :

http://www.greeklanguage.gr/digitalResources/literature/education/greek_history/index.html

3.ΕΠΙΛΟΓΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΙΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ:

<http://photodentro.edu.gr/lor/subject-search?locale=el>

Οι διδάσκοντες/ουσες να ενημερωθούν ενυπόγραφα.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΣΟΦΙΑ ΖΑΧΑΡΑΚΗ

Εσωτ. Διανομή

- Δ/νση Σπουδών, Προγρ/των & Οργάνωσης Δ.Ε., Τμ. Α΄
- Δ/νση Παιδείας, Ομογ., Διαπ. Εκπ/σης, Ευρ. και Μειον. Σχολείων
- Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπ/σης & Διαθρ. Σχέσεων
- Δ/νση Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης
- Αυτ. Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπ/σης
- Αυτ. Τμήμα Πρότυπων και Πειραματικών Σχολείων
- Διεύθυνση Εξετάσεων και Πιστοποιήσεων, Τμ. Α΄

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ